

Waterbrief

Informatie voor het algemeen bestuur

Kenmerk: 296885/301006

Datum: 29 oktober 2025

Stand van zaken rondom meldingsplicht kleine grondwaterputten

1. Aanleiding

In Brabant wordt grondwater onttrokken en gebruikt voor veel verschillende toepassingen. Hoeveel grondwater er precies wordt gebruikt, door wie en waarvoor hebben we voor het grootste deel goed in beeld. Maar dit gold lange tijd niet voor de zogenaamde kleine grondwateronttrekkingen. Dit zijn alle grondwaterputten waar met minder dan 10 m³/uur water uit wordt onttrokken, meestal voor particulier gebruik. Voor deze groep gold tot voor kort dat er in veel gevallen géén melding of vergunning nodig was om te mogen onttrekken. Daardoor waren deze putten ook niet bij het waterschap in beeld. De redenatie was dat kleine grondwateronttrekkingen ook maar een kleine invloed hebben op de grondwaterstand en grondwatervoorraad.

Maar vele kleintjes maken één grote. En omdat we zicht willen hebben op de (grond)waterbalans als geheel heeft Waterschap De Dommel op 1 juli 2023 een melding- en vergunningplicht ingevoerd voor álle kleine grondwaterputten. Dit heeft ruim 25.000 meldingen van kleine putten opgeleverd die ons veel beter inzicht geven in het totaal aantal kleine grondwaterputten in Brabant en het aandeel daarvan op de totale waterbalans. In deze waterbrief beschrijven we het beeld dat naar voren komt uit de meldingen.

2. Achtergrond

Sinds 2010 zijn de waterschappen verantwoordelijk voor een deel van alle grondwateronttrekkingen waaronder de kleine grondwateronttrekkingen. Daarvoor lag deze taak bij de provincie en bestond er al een ontheffing van de melding- en vergunningplicht voor kleine onttrekkingen tot 10 m³/uur¹. Dit beleid is na 2010 doorgezet tot aan de beleidsaanpassing van 1 juli 2023.

¹ Dit geldt niet in de N2000 gebieden en Natte Natuurparels (samen de beschermde gebieden waterhuishouding) waar voor de kleine grondwaterputten al sinds 1997 een vergunningsplicht geldt met een beperking voor nieuwe vergunningen (stand still beleid). In dit gebied is het beleid ook met de recente beleidsaanpassing in feite ongewijzigd gebleven.

Met het invoeren van een meldings- en vergunningsplicht geven we invulling aan het grondwaterconvenant. Hierin is opgenomen dat waterschappen het beleid ten aanzien van kleine onttrekkingen herzien. Ook waterschap Brabantse Delta heeft in juli 2023 hetzelfde beleid ingevoerd. Waterschap Aa en Maas heeft in eerste instantie besloten een vrijwillige meldingsplicht in te voeren maar overweegt om alsnog vergelijkbaar beleid (meldingsplicht) in te voeren.

2. Uitkomst analyse kleine grondwaterputten

In totaal zijn er 25.290 meldingen bij ons waterschap binnenkomen. Maar omdat daar ook meldingen bij zaten van putten buiten ons gebied (meestal uit het gebied van onze buurwaterschappen) komt het aantal meldingen voor De Dommel iets lager uit, op net geen 24.000. Bij Brabantse Delta zijn ook nog eens 10.000 meldingen binnengekomen². Deze meldingen zijn geanalyseerd³ met als hoofdvraag inzicht te geven in het aantal kleine onttrekkingen in Brabant en van daaruit een vertaling te maken naar de hoeveelheid grondwater die in Brabant met kleine grondwaterputten wordt onttrokken⁴.

Uit deze analyse volgt de inschatting dat er ca. 65.000 kleine grondwaterputten zijn in heel Brabant en dat die gezamenlijk goed zijn voor een grondwateronttrekking van circa 41 miljoen m³ per jaar⁵. Maar daar hoort wel een grote bandbreedte bij, tussen 24 tot 64 miljoen m³/jaar (zie figuur 2). Die grote bandbreedte volgt uit het feit dat niet alle putten zijn gemeld, en dat het onttrokken volume is ingeschat op basis van het opgegeven gebruik en het aantal gebruiksdagen én dat dit volume per jaar verschilt (nat jaar en droog jaar). Kortom de meldingen geven ons veel meer inzicht maar er blijft wel sprake van een onzekerheid.

Als we verder inzoomen op de meldingen en kijken naar de verdeling van het aantal putten over particulier gebruik, agrarisch gebruik en overig gebruik zoals kleinschalige industriële toepassingen en gebruik in de openbare ruimte (plantsoenen en gazons). Dan zien we dat er véél meer meldingen zijn binnengekomen van putten voor particulier gebruik dan voor bedrijfsmatig gebruik (88% particulier vs. 12% bedrijfsmatig). Dat betekent niet dat er door bedrijfsmatige onttrekkers minder gehoor is gegeven aan de meldingsplicht. In tegendeel als we kijken naar het aantal agrarische bedrijven dat een put heeft gemeld dan zien we dat 81% van de agrarische bedrijven in ons gebied een kleine grondwaterput hebben gemeld⁶. We gaan er vanuit dat dit aandeel bij particulieren lager ligt.

Particulier	Agrarisch	Overig bedrijfsmatig
88%	10%	2%

Figuur 1: Verdeling aantal kleine grondwaterputten naar categorie (op basis van opgave meldingen).

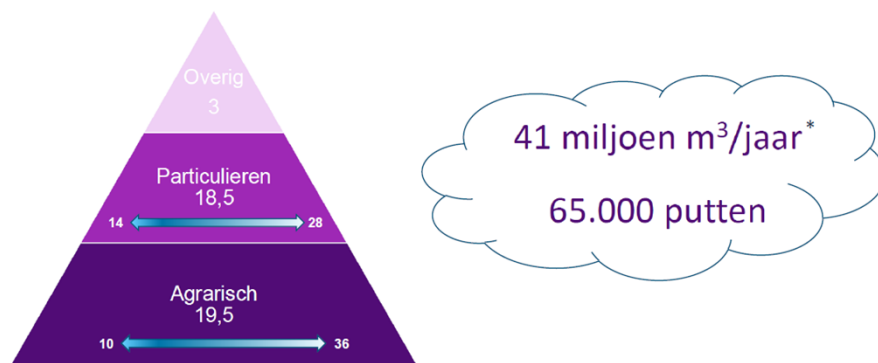
Als we het aantal meldingen vertalen naar het onttrokken volume dan is van belang hoe vaak de grondwaterput wordt gebruikt en hoe veel water per gebruiksbeurt wordt onttrokken. Uit de meldingen blijkt dat zowel het aantal gebruiksdagen als het pompdebiet bij de bedrijfsmatige onttrekkers gemiddeld hoger ligt dan voor particulier gebruik. Als we dit samenbrengen komen we op het onderstaande beeld voor Brabant als geheel.

³ De gegevens verzameld via de meldingsformulieren zijn door het data analyse bureau Pipple geanalyseerd en geëxtrapoleerd naar heel Brabant.

⁴ Ook bij Aa en Maas zijn meldingen binnen gekomen (circa 1.000). Omdat deze meldingen minder gedetailleerd zijn en minder representatief voor het totaal is de analyse uitgevoerd met de gegevens van De Dommel en Brabantse Delta.

⁵ Voor het gebied van De Dommel komt dit neer op 31.800 putten en een debiet van 18 miljoen m³/jaar (bandbreedte 10 tot 28 miljoen m³/jaar).

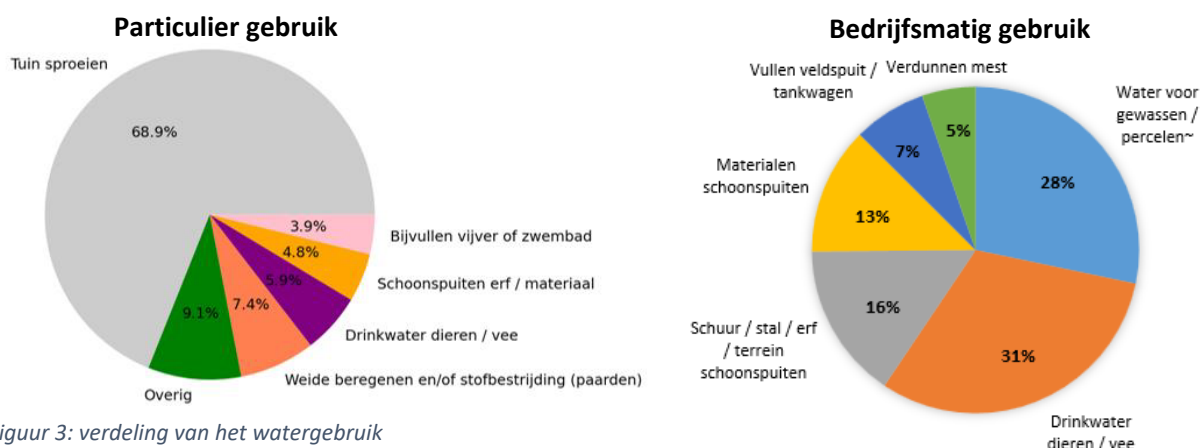
⁶ Dit percentage is bepaald door de meldingen te vergelijken met geregistreerde agrarische bedrijven (bestand Brabant Water). Voor particulieren is het niet mogelijk een dergelijke vergelijking te maken en kan het meldingspercentage op dit moment alleen worden ingeschat.

*inschatting Deltares 2010: 25 – 35 miljoen m³/jaar, 16.000 putten

Figuur 2: Verdeling onttrekkingsvolume naar categorie.

Als we kijken waar het grondwater dat wordt onttrokken voor wordt gebruikt dan komt naar voren dat veruit het grootste deel van het water dat wordt onttrokken door particulieren wordt gebruikt voor het sproeien van de tuin. Bij het bedrijfsmatige gebruik zijn er twee hoofdposten namelijk water voor gewassen en drinkwater voor dieren. Daaraan moet worden toegevoegd dat uit navraag blijkt dat veel bedrijfsmatige onttrekkers hebben aangegeven hun kleine grondwaterput óók en soms vooral te gebruiken voor de tuin of erfbeplanting. Bedrijfsmatig en particulier gebruik loopt hier dus soms door elkaar heen.

Figuur 3: verdeling van het watergebruik

Het samenvattende beeld is dat sprake is een groot aantal kleine grondwaterputten die samen een significant aandeel hebben in de totale grondwateronttrekking in Noord-Brabant. Dit geldt voor zowel bedrijfsmatige als particuliere kleine grondwateronttrekkingen.

3. Vervolgstappen

Nu het doel om meer inzicht te krijgen op het aantal kleine grondwaterputten grotendeels is bereikt volgt automatisch de vraag wat dit betekent voor ons beleid.

Het huidige beleid biedt alleen nog ruimte voor nieuwe kleine grondwaterputten in flexibel gebied. In veruit het grootste deel van ons beheergebied (circa 80%) geldt op dit moment een stop op nieuwe onttrekkingen. Daarmee is een rem geplaatst op de groei van het aantal putten. Met de meldingsplicht houden we bovendien nieuwe putten die nog worden geplaatst in beeld zodat ons overzicht actueel blijft.

Aanvullend op ons huidige beleid onderzoeken we op dit moment de mogelijkheden die er zijn om in zeer droge omstandigheden een tijdelijk onttrekkingsverbod in te voeren voor kleine grondwaterputten én voor overige putten.

Naast de ontwikkeling van ons eigen beleid zijn er ook op provinciaal en op rijksniveau ontwikkelingen die raken aan de kleine grondwaterputten. Door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wordt gewerkt aan aanscherping van de landelijke regelgeving voor lozingen en onttrekkingen uit grond- en oppervlaktewater. Zowel het invoeren van een landelijk meldingsplicht voor alle vergunningsvrije grondwateronttrekkingen als ook een verdere aanscherping van de meet- en registratieplicht zijn hier onderdeel van. Dit beleid moet nog verder vorm krijgen⁷ maar de verwachting is dat we hier met ons huidige beleid al (groten)deels invulling aan geven.

Door de provincie wordt gewerkt aan verbreding van de provinciale grondwaterheffing. Dit houdt in dat de heffingsvrije voet vanaf 2026 wordt verlaagd van 150.000 m³/jaar naar 50.000 m³/jaar. Dat betekent dat (een deel van) de onttrekkingen voor beregening en industrie die nu nog niet onder de heffing vallen dat straks wel doen. Maar dit geldt dus vooralsnog niet voor de kleine grondwateronttrekkingen. Deze komen niet onder de grondwaterheffing te vallen. (wel kan de provincie in de toekomst besluiten de ondergrens verder te verlagen. Er staat een evaluatiemoment gepland voor 2028).

Minstens zo belangrijk als verdere beleidsaanpassingen is dat we ons richten op bewustwording en gedragsverandering. Dat betekent toewerken naar meer acceptatie zoals bijvoorbeeld dat een gazon in de zomer best even geel mag worden. Maar ook gaat het om meer bewustwording over een goede tuininrichting en sproeigedrag. Dat is niet iets van vandaag op morgen maar van de lange adem en ook in samenhang met het gebruik van leidingwater.

⁷ De waterschappen zijn aangehaakt bij de ontwikkelingen via de Unie van Waterschappen. Verdere uitwerking en besluitvorming zijn voorzien voor 2026.